

покладені на власників (орендарів) приміщень (територій). Передбачається, що організатори повинні і можуть передбачити всі ризики, всі можливі негативні наслідки проведення заходу та у разі їх настання нести відповідальність відповідно до чинного законодавства.

Отже, участь релігійних організацій у протидії поширенню вірусу продемонструвало, що вони аж ніяк не архаїчні і відповідають на соціальні виклики, а обмеження свободи віросповідання в умовах пандемії пов'язано з необхідністю стримування протизаконних дій, які здатні створити загрозу життю та здоров'ю значної кількості осіб.

#### **ЛІТЕРАТУРА:**

1. Лукашева Е. А. Право, мораль, личность / Е. А. Лукашева; отв. ред. В. М. Чхиквадзе. – М.: Наука, 1986. – 263 с.
2. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.;
3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015)

***Некіт Катерина Георгіївна,***  
*кандидат юридичних наук, доцент,*  
*докторант кафедри цивільного права*  
*Національного університету «Одеська юридична академія»*

### **ЩОДО МОЖЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ В ОДНІЙ ОСОБІ ДОВІРЧОГО ВЛАСНИКА ТА ВИГОДОНАБУВАЧА**

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» від 20.09.2019 р. у Цивільному кодексі України було закріплено довірчу власність як спосіб забезпечення виконання зобов'язань. Запропоновані законодавцем зміни викликали численні дискусії у зв'язку із суперечністю правових норм та виникненням колізій між новими положеннями про довірчу власність як спосіб забезпечення виконання зобов'язань та нормами про довірче управління майном, які застосовуються до регулювання відносин довірчої власності.

Зокрема, завдяки останнім змінам, з положень українського законодавства неможливо зробити однозначний висновок, чи може довірчий власник (кредитор) одночасно виступати бенефіціарієм за договором про встановлення довірчої власності.

Адже відповідно до ст. 1033 ЦК України, не допускається можливість поєднання функцій довірчого управителя (власника) та вигодонабувача в

одній особі. А нововведені положення про право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язання за кредитним договором не дають чіткої відповіді на питання, чи може довірчий власник бути вигодонабувачем. У ст. 597 з позначкою 4 ЦК України лише встановлено, що користувачем може бути інша особа, визначена договором про встановлення довірчої власності. Чи може ця особа бути самим довірчим власником – незрозуміло. Така неоднозначність положень законодавства може призвести до непорозумінь на практиці. Хоча в цьому випадку була б логічною можливість призначити бенефіціарієм кредитора, тобто самого довірчого власника, який міг би управляти майном на свою користь в рахунок погашення боргу.

Слід зазначити, що такий підхід закріплено в законодавстві Франції, де зазначається, що як установник довірчої власності, так і фідучіарій можуть бути одночасно бенефіціаріями або одним з бенефіціарієв (ст. 2016 ЦК Франції). Такий підхід, ймовірно, обумовлений саме тією обставиною, що французька фідучія передбачає можливість передачі майна в довірчу власність з метою забезпечення виконання зобов'язань, при цьому фідучіарій виступає кредитором за основним зобов'язанням і, відповідно, одержує право управляти цим майном на свою користь [1, с. 27-28; 2, с. 134-135].

Так само і в Румунії у випадках встановлення фідучії-забезпечення бенефіціарами зазвичай є кредитори – банки та фінансові установи. Звернемо увагу, що за законодавством Румунії (так само, як і у Франції) чітко визначено обмежений суб'єктний склад відносин довірчої власності. Довірчими власниками тут можуть виступати лише кредитні установи, інвестиційні, фінансові, страхові компанії, а також нотаріуси та адвокати (ст. 776 ЦК Румунії) [3, с. 54]. Відповідно до ст. 777 ЦК Румунії жодних обмежень щодо статусу бенефіціарія не встановлено. Тобто бенефіціарієм може бути як установник, так і довірчий власник чи третя особа.

Слід зазначити, що у румунській доктрині розгортаються активні дискусії щодо можливості поєднання в одній особі установника довірчої власності та довірчого власника. Оскільки законодавством прямо не встановлено жодних обмежень, деякі дослідники вважають, що це дає підстави для висновку, що установник управління може бути одночасно довірчим власником [4]. Інші вчені піддають сумніву таку можливість [5]. На підтримку такої позиції вони посилаються на ст. 774 ЦК Румунії, яка визначає підстави виникнення фідучії. Оскільки підставами виникнення фідучії можуть бути лише закон чи договір, це приводить до висновку, що підставою виникнення фідучії не може бути одностороння угода, а отже, не допускається поєднання фідучіарія та установника фідучії в одній особі [6, с.

223]. Однак у випадку встановлення фідучії як гарантії виконання зобов'язання, установником фідучії є боржник, а фідучіарієм – кредитор (банк чи кредитна установа). У такій ситуації є можливість, що як установник фідучії (боржник), так і фідучіарій (кредитор) одночасно є бенефіціаріями [7, с. 216]. Зазначають також, що у випадку, коли кредитні установи поєднують в собі дві властивості – бенефіціарія та фідучіарія, може виникнути конфлікт інтересів. Для запобігання цьому мають бути застосовані попереджувальні заходи. У такому випадку повинно бути функціональне та управлінське розділення між особами відповідальними за управління довіреними активами та особами відповідальними за кредит [8, с. 106].

Представляє інтерес аналіз підходу до вирішення зазначеної проблеми законодавцем Республіки Молдова, де положення про фідучію з'явилися зовсім недавно, що дало можливість врахувати усі існуючі в світі позиції щодо фідучіарних відносин та успішність їх застосування

Цивільний кодекс Республіки Молдова піддався докорінним змінам наприкінці 2018 року. Це відбулися вперше з моменту його прийняття у 2002 році. Метою цих змін було приведення цивільного законодавства Республіки Молдова у відповідність до законодавства Європейського Союзу та міжнародної практики у цій сфері [9]. Одним з нововведень ЦК РМ стало доповнення його окремою главою, присвяченою фідучії (як це було колись зроблено у Франції та Румунії). Однак в основу правового регулювання фідучії законодавцем Республіки Молдова було покладено підхід, закріплений не Цивільними кодексами Румунії чи Франції, а викладений у Проекті загальної довідкової схеми (Draft Common Frame of Reference – DCFR). Це дуже чітко можна простежити по кількості статей, якими врегульовано фідучію. Якщо в ЦК Румунії фідучії присвячено 19 статей (ст.ст. 773-791), в ЦК Франції – 21 стаття (ст. ст. 2011-2030), то у ЦК РМ фідучії присвячено 107 статей (ст. ст. 2055-2161), що більш наближено до кількості статей про траст у DCFR (116 статей) [10, с. 11].

Відповідно до ст. 2055 ЦК РМ, фідучія – це правовідносини, за яких одна сторона (фідучіар) зобов'язана стати власником певного майна (фідучіарного майна), управляти ним та розпоряджатися ним, відповідно до встановлених умов (умови фідучії), на користь бенефіціара або для суспільної користі.

Статтею 2056 ЦК РМ врегульовані положення щодо учасників фідучії. Тут передбачено, що учасниками відносин фідучії можуть бути чотири суб'єкти: установник фідучії, фідучіарій, бенефіціарій та фідучіарний помічник. При цьому установник фідучії може одночасно виступати довірчим

власником та/або бенефіціарієм, і довірчий власник може одночасно виступати бенефіціарієм.

Такий підхід відповідає європейській практиці, але докорінно відрізняється від підходу українського законодавця, який забороняє поєднання в одній особі довірчого власника та бенефіціарія. Однак, як вже було зазначено, саме такий підхід є найбільш раціональним при врегулюванні відносин довірчої власності як способу забезпечення виконання зобов'язань, оскільки в такому випадку логічно було б надати кредитору-довірчому власникові право управляти переданим в довірчу власність майном на свою користь, поступово погашаючи борг установника.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Некіт К. Г. Договір довірчого управління майном: порівняльно-правовий аналіз: монографія / К. Г. Некіт. – Одеса: Вид. Букаєв В.В., 2012. – 184 с.
2. Некіт Е. Г. Право доверительной собственности в гражданском законодательстве Франции // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. – 2013. – №. 5. – С. 133-136.
3. Рябчинська А.О. Право довірчої забезпечувальної власності в зарубіжних країнах: досвід Франції та Румунії // Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського: Серія Юридичні науки. – 2019. – Том 30(69). – №3. – С. 51-57.
4. Tripon C. R. Fiducia – result of the interference of the two big law systems: the continental civil law and the Anglo-Saxon law. Concept, classification, evolution and conditions of validity of fiducia // Romanian Magazine of Private Law. – 2010. – № 2. – P. 162-199.
5. Bolduț D.-D. Fiducia – operațiune juridică insolită în dreptul românesc (I) // Revista română de drept al afacerilor. – 2014. – № 9. – P. 67-84.
6. Oglinda B. Practical aspects regarding fiduciary operations. Perspectives of Business Law Journal. – 2016. – № 5(1). – P. 220-227.
7. Dedu C.R. Fiducia in the light of the New Civil Code institution of law with unregulated finalty // Challenges of the Knowledge Society. – 2015. – № 5(1). – P. 211-224
8. Lefter C., Duagi G. The fiduciary guarantee in the Romanian and European legal context // Juridical Tribune. – 2016. – № 6(2). – P. 103-116.
9. Modificări revoluționare ale Codului civil au fost aprobate de Guvern. – URL: <http://www.justice.gov.md/libview.php?l=ro&idc=4&id=3897>.
10. Cojocar V., Digori I. Fiducia – novela in Codul civil al Republicii Moldova // Revista Institutului National al Justitiei. – 2019. – № 4 (51). – P. 9-15.